

Viite
HE 143/2025 vp

Yhteyshenkilö
Osastolakimies Laura Korpi
laura.korpi@regeringen.ax
018 25233

Eduskunnan sivistysvaliokunta

siv@eduskunta.fi

Eduskunnan perustuslakivaliokunta

pev@eduskunta.fi

Asia

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Taustaa

Eduskunnan sivistysvaliokunta ja perustuslakivaliokunta ovat pyytäneet maakunnan hallitukselta lausunnon hallituksen esityksestä eduskunnalle ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2026.

Maakunnan hallitus antoi opetus- ja kulttuuriministeriölle esityksen valmistelun aikana 25.6.2025 lausunnon, joka perustui lyhyeen tiivistelmään ja tuolloin ruotsiksi saatavilla olleisiin säännöksiin. Maakunnan hallitus toteaa, että sen ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevia tuolloin aiemmassa lausunnossa (ÅLR 2025/4009) esittämiä näkökulmia ei ole otettu huomioon nyt eduskunnalle annetussa lakiehdotuksessa.

Siksi maakunnan hallitus katsoo tarpeelliseksi jälleen tuoda esiin erään esitykseen jääneen puutteen, joka vaikuttaa suoranaisesti Ahvenanmaan mahdollisuuksiin täyttää ammattikoulutuksen tarpeensa.

Toimivallan jakautuminen

Ahvenanmaan maakunnalla on itsehallintolain 18 §:n 1, 4, 14 ja 23 kohtien mukaan lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat maakunnan hallitusta ja sen alaisia viranomaisia ja laitoksia, opetusta sekä työllisyyden edistämistä.

Valtakunnalla on itsehallintolain 27 §:n 3, 13 ja 30 kohtien nojalla lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat valtion viranomaisten järjestysmuotoa ja toimintaa,

kauppamerenkulkua sekä terveyden- ja sairaanhoidon piirissä toimivien kelpoisuusvaatimuksia.

Hallituksen itsehallintolakiesityksessä (HE 73/1990 vp, s. 44) todetaan, että opetustoimi kuuluu kokonaisuudessaan maakunnan lainsäädäntövaltaan, ja että maakuntapäivillä on oikeus säätää lukiokoulutuksen tavoitteista ja sisällöstä. Samalla todetaan, että valtion viranomaisten järjestysmuoto ja toiminta koskevat muun muassa säännöksiä siitä, mitä vaatimuksia opetuslaitoksen tulee täyttää saadakseen oikeuden päästää oppilaita valtion yliopistoon. Lisäksi todetaan, että periaatteessa ei ole esteitä sille, että lukiokoulutuksesta säädettäisiin Ahvenanmaalla maakuntalailla siten, että sen sisältö poikkeaa valtakunnan sisällöstä. Seurauksena voisi kuitenkin olla se, että Ahvenanmaalla suoritettu lukion päästötutkinto ei oikeuttaisi sisäänpääsyyn valtion korkeakouluihin, ellei erityistä sopimusta niiden kanssa olisi tehty.

Vaikka opetus kuuluu maakunnan toimivaltaan, on otettava huomioon, että valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluu sen ratkaiseminen, minkälaista pätevyyttä vaaditaan ammatinharjoittamiseen terveyden- ja sairaanhoidossa. Siksi asiasta on solmittu sopimusasetus, Tasavallan presidentin asetus sosiaali- ja terveystieteiden ammattikoulutuksesta Ahvenanmaan maakunnassa (549/2005), jonka mukaan valtakunnan lainsäädäntöä sovelletaan lukioasteen sosiaali- ja terveystieteiden ammattikoulutukseen pääsyvaatimusten, opetussuunnitelman perusteiden ja opintosuoritusten arvioinnin osalta. Tällä tavoin varmistetaan, että Ahvenanmaalla toteutettava koulutus antaa pätevyyden harjoittaa niin sanottuja säänneltyjä ammatteja terveyden- ja sairaanhoidossa valtakunnassa.

Lisäksi itsehallintolain 27 §:n 3 momentti kattaa valtakunnan toimivallan säätää niistä tiedoista ja taidoista, jotka vaaditaan valtion hyväksymän pätevyyden saamiseksi. Tämä koskee valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvia pätevyysvaatimuksia. Terveyden- ja sairaanhoitoalan lisäksi tämä koskee myös kauppamerenkulkua, joka itsehallintolain 27 §:n 13 kohdan mukaan kuuluu valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että valtakunta vastaa julkisesta merioikeudesta, mukaan luettuna merenkulun turvallisuutta koskevat kansainvälisten yleissopimusten mukaiset säännökset, jotka Suomi on hyväksynyt, sekä merenkulkijoiden pätevyyskirjoista. Tämän toimivallan jaon takia on hyväksytty sopimusasetus Ahvenanmaalla annettavan merenkulkuopetuksen arvioinnista ja hyväksymisestä (501/2018). Sen mukaan Liikenne- ja viestintävirasto huolehtii Ahvenanmaalla annettavan

merenkulkuopetuksen ja ahvenanmaalaisten koulutuksenjärjestäjien hyväksymisestä. Tällä menettelyllä varmistetaan, että sellaiset henkilöt, jotka ovat suorittaneet merenkulkualan koulutuksen Ahvenanmaalla voivat saada ammattipätevyyden vahvistavat lupakirjat samoin perustein kuin henkilöt, joilla on vastaava valtakunnassa hankittu koulutus.

Lisäksi itsehallintolain 27 §:n 3 kohta tarkoittaa sitä, että valtakunnalla on oikeus säätää valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvien alojen säänneltyjen ammattien pätevyysvaatimuksista. Esimerkiksi ammatit, joista säädetään työoikeudessa, kuuluvat itsehallintolain 27 §:n 21 kohdan nojalla valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

Ammatillisen koulutuksen järjestämistä Ahvenanmaalla koskeva päätösvalta kuuluu maakunnan lainsäädäntövaltaan. Lukiokoulutuksesta annetun maakuntalain (landskapslagen 2011:13 om gymnasieutbildning) 4 §:n 2 kohdan mukaan lukiokoulutuksen järjestämiseen vaaditaan maakunnan hallituksen lupa.

Maakunnan hallituksen näkemykset

Esityksessä ehdotetaan, että ammatillisen koulutuksen tilauskoulutus avattaisiin myös Euroopan unionin (EU) ja Euroopan talousalueen (ETA) valtioiden kansalaisille. Yleisperusteluissa todetaan, että tämä muutos mahdollistaisi toisaalta tilauskoulutuksen järjestämisen Ahvenanmaan asukkaille, toisaalta tilauskoulutuksen myymisen Ahvenanmaalle.

Lakiteknisesti muutos tehdään siten, että tilauskoulutuksen järjestämistä EU:n ja ETA:n jäsenvaltioiden kansalaisille koskeva kieltä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain nyt voimassa olevassa 33 §:n 2 momentissa poistetaan. Ahvenanmaan osalta on myös olennaista kiinnittää huomiota lain 34 §:ään, jossa todetaan, että toiminta-aluetta koskevaa 25 §:ää ei sovelleta tilauskoulutukseen. Tämä on perusedellytys tilauskoulutuksen järjestämiselle Ahvenanmaalla, koska 25 § kieltää valtakunnassa toimivia koulutuksen järjestäjiä järjestämästä tutkintoja ja koulutusta Ahvenanmaan maakunnassa.

Ehdotetut muutokset ovat parannus voimassa olevaan lakiin verrattuna, koska ne poistavat yhden aiemman rajoituksen. Kuitenkin jäljelle jää eräs keskeinen ongelma. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 33 §:n 1 momentista käy ilmi, millä tahoilla on oikeus tilata tilauskoulutusta. Näitä ovat Suomen valtio, toinen valtio, kansainvälinen järjestö, suomalainen tai ulkomainen julkisyhteisö sekä suomalainen tai ulkomainen säätiö tai yksityinen yhteisö. Kuten maakunnan hallitus

on jo huomauttanut aiemmin opetus- ja kulttuuriministeriölle antamassaan lausunnossa, Ahvenanmaan maakunta ei kuulu lainopillisesti mihinkään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 33 §:n 1 momentissa mainituista toimijakategorioista. Tämä puute säilyy. Sen varmistamiseksi, että Ahvenanmaan maakunnalle annetaan vastaava mahdollisuus tilauskoulutuksen tilaamiseen kuin muilla laissa mainituilla tahoilla, Ahvenanmaan maakunta tulee nimenomaisesti mainita 33 §:n 1 momentissa sellaisena tahona, jolla oikeus tilata tilauskoulutusta. Tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi jatkossa olisi myös asianmukaista ilmaista Ahvenanmaan asema hyvin selkeästi 33 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa.

Varamaaneuvos

Annika Hambrudd

Koulutuksen erityisasiantuntija

Bodil Regårdh